

10/11/2006

לכבוד
ח"כ מאיר שטרית, שר המשפטים
משרד המשפטים
רח' צלאח א-דין 29
ירושלים
נכבדי,

**הנדון: הרפורמה במערכת ההוצאה לפועל –
הערות לתזכיר הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון והוראת שעה), התשס"ו - 2006**

כללי

1. לאחרונה פרסם משרד המשפטים את תזכיר הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון והוראת שעה), התשס"ו – 2006 שהוכן על פי הנחייתך, אושר על ידי ועדת השרים לחקיקה, וכולל שינויים עקרוניים במערך ההוצאה לפועל כאשר הבולט בהם הוא הטלת מגבלה משמעותית על מאסר חייבים במסגרת הליכי הוצאה לפועל. אנו עושים פנייתנו זאת בהמשך לפרסום התזכיר המדובר.
2. בראשית הדברים מבקשים אנו לברך אותך בברכת "יישר כוח" על יוזמה חשובה זו ולקוות כי השינויים המוצעים בהם אנו תומכים אכן יאושרו בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת ולא ישתנו למרות מכש הלחצים הכבד הצפוי של בעלי עניין שונים.
3. כמי שעובדים מזה שנים ארוכות עם אוכלוסיות מוחלשות ומייצגים אותן במערכת המשפט, אין לנו ספק כי יוזמתך ראויה ואנו נסייע ככל שניתן להעברתה. זאת בין השאר גם מהטעם שמערכת ההוצאה לפועל נוצלה בשנים האחרונות בידי נושים בעלי כח להפעלת אמצעי גבייה דרקוניים על חייבים מחוסרי כוח ויכולת, אמצעים שמקומם לא יכירם במדינת חוק המגנה הן על כבוד האדם של אזרחיה והן על חירויות היסוד שלהם.
4. מאז שנת 1997 עמותת "ידיד" יחד עם הקליניקות המשפטיות באוניברסיטה העברית בירושלים, נאבקות נגד השימוש שנעשה בחוק ההוצאה לפועל למאסרם של חייבים, וכן שימוש ב"איום" המאסר, ככלי לגביית חובות, שבמקרים רבים, הינם חובות קטנים, אשר במדינה חוק מתוקנת לא היו מביאים לשלילת זכות היסוד החוקתית לחירות של כל אדם, כפי שנעשה בישראל. מתוקף זה אנו מבקשים לשטוח בפניך את הערותינו הנוספות לתזכיר בהאי לישנא:

פירוט עמדתנו.

א. אנו תומכים בהצעות לשינויים בחוק ההוצאה לפועל שעניינן:

- הפרדת לשכות ההוצאה לפועל מבית המשפט השלום – כמתחייב מעיקרון הפרדת הרשויות ויישום בהפרדה בין הרשות השופטת לרשות המבצעת (סעיפים 2 ו-3 לתזכיר הצעת החוק). יחד עם זאת מתחייב כי לרשמי הוצאה לפועל (חלף ראש ההוצאה לפועל) ימונו בעלי כשירות לכהן כשופטים – בהיותם מפעילים סמכויות שיפוטיות או מעין שיפוטיות;
- מניעת האפשרות למאסר חייבים בגין חוב שאינו עולה על 500,000 ₪ כחלק מההגנה החוקתית על כבוד האדם וחירותו ומניעת פגיעה בלתי מידתית בהם (סעיף 30 לתזכיר הצעת החוק);
- קיצור פרק זמן המחייב הבאת חייב בפני ראש ההוצאה לפועל ל-24 שעות לאחר מאסרו (סעיף 30 לתזכיר הצעת החוק);
- קביעה כי לא ניתן להתנות במסגרת הסכמית על הגנת הדיור החליפי המעוגנת בהוראת סעיף 38 לחוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז – 1967 (סעיף 18 לתזכיר הצעת החוק);

- מניעת הגשת פסק דין לביצוע באופן מיידי אלא רק לאחר חלוף 30 יום – על מנת לאפשר לחייב לפרוע החוב מבלי שיצברו עליו הוצאות כדוגמת אגרת הוצאה לפועל ושכר טרחת עורך דין, ללא כל הצדקה עניינית ומבלי שניתנה אפשרות של ממש לחייב לפרוע החוב (סעיף 6 לתזכיר הצעת החוק);
- שלילת החיוב בשכר טרחת עורך דין בגין גביית חובות שאינם עולים על 50,000 ₪ (סעיף 14 לתזכיר הצעת החוק);
- הגבלת עיקול של מטלטלין שההוצאות הצפויות ממכירתם עולות על התמורה הצפויה להתקבל ממכירתם – כחלק מגישה כללית של מניעת הליכי סרק שתכליתם הטרדת החייבים ושאינם מקדמים הפחתת החוב הפסוק (סעיף 15 לתזכיר הצעת החוק);
- קביעת מנגנון פשוט להצהרה על בעלות על מטלטלין שעוקלו במסגרת הליכי ההוצאה לפועל - כחלק מגישה כללית של מניעת הליכי סרק טורדניים כנגד גורמים אחרים מהחייב (סעיף 17 לתזכיר הצעת החוק);
- קביעה כי כספי סידור חלוף וכן כספי מענק בהשתתפות בשכר דירה ממשרד הבינוי והשיכון אינם ניתנים לעיקול (למעט לצורך תשלום שכר הדירה נשוא המענק) – כחלק מהגישה המגנה על הבטחת מקום מגורי החייב ומונעת פגיעה בלתי חוקתית בו (סעיף 22 לתזכיר הצעת החוק);

ב. מאידך, כולל תזכיר הצעת החוק מספק תיקונים מוצעים שאנו מתנגדים להם מן הטעמים הבאים:

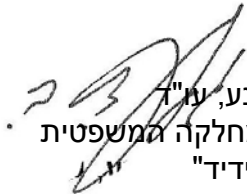
- העברת סמכויות מראש ההוצאה לפועל למוציא לפועל עלולה להיות מסוכנת בהעדר בקרה מספקת על טיב ואופי הסמכויות המועברות כמו גם אופן השימוש בהן בפועל (סעיף 4 לתזכיר הצעת החוק); מטרידה במיוחד העובדה שבדברי ההסבר אין כל פירוט לסמכויות שיש כוונה להעבירן, וזאת עת האפשרות להעברת הסמכויות הינה בעלת "רקמה פתוחה" וללא הגבלה ברורה על אופי וסוג הסמכויות שניתן להעביר.
- מתן אפשרות לקבלת מידע (כולל "כריית מידע" באופן לא ממוקד וספציפי) מממאגרי מידע שונים (ביטוח לאומי, רשות המסים, רשויות מקומיות וגורמים נוספים), באופן גורף ולעשיית שימוש במידע זה – כמו גם העדר הגבלה של שממש על הגישה למידע לאחר קבלתו, וזאת ללא ויתור על סודיות מצד החייב הינו מהלך מסוכן ביותר של פגיעה בזכותו החוקתית של החייב לפרטיות כמו גם מנוגד חזיתית להוראות סודיות הקבועות בדברי חקיקה (כדוגמת סעיף 142 לחוק מס ערך מוסף, התשל"ה – 1975, סעיפים 231 ו-232 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש]). מסוכנת במיוחד היא האפשרות ליתן חלק מסמכויות אלו בידי המוציא לפועל (גורם מנהלי הנעדר הסמכה ליתן החלטות שיפוטיות) (סעיף 9 לתזכיר הצעת החוק);
- הטלת מגבלות על חייבים שלא ניתן להוציא כנגדם פקודות מאסר (חוב שאינו עולה על 500,000 ₪) – נראה כי בחלק מן המקרים הרף להטלת מגבלות אלו נמוך מאוד (חובות של 10,000-2,000 ₪) כן נראה כי חלק מן המגבלות פוגעות באופן בלתי מידתי בזכויות יסוד ותכליתן איננה ברורה – כדוגמת מניעת קבלת או חידוש רישיון נהיגה (אפילו אם אין בו כדי לפגוע ממשית ביכולת החייב לשלם את החוב). על פניו נראות חלק מן המגבלות כסוג של רדיפת החייבים והתאנות להם שלא כדין (סעיף 25 לתזכיר הצעת החוק);
- מניעת האפשרות לגבות באמצעות ההוצאה לפועל חובות בגין שטרות (בעיקר שיקים) בסכום הנמוך מ-500 ₪ - הגבלה זו יש בה פוטנציאל של ממש לפגוע באוכלוסיות חלשות – שלא פעם הן אלו שמקבלות שיקים בסכומים נמוכים שימצאו עצמן מול שוקת שבורה. מעבר לכך יש בהגבלה המוחלטת משום מסר של פגיעה שלממש בשלטון החוק כמו גם בהיות השיק מסמך סחיר (סעיף 36 לתזכיר הצעת החוק); חשוב להדגיש כי הגבלה זו יש בה גם משום פגיעה של ממש בעיקרון שלטון החוק – המדינה מסתלקת ומנערת חוצנה מחובתה להעמיד מנגנון לגביית חובות אלו – כאשר החשש הממשי הוא כי חלק מנגנון ההוצאה לפועל יקומו מנגנוני גבייה אלטרנטיביים לגביית חובות אלו – ומכאן קצרה הדרך לגביית חובות אלימה ופיליתית. מצד שני מניעת האפשרות לגבות שיקים תפגע בשכבות החלשות הן מפני שתחסם

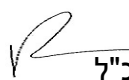
אפשרותם לשלב בשיקים בסכומים אלו (הוצאות שאינן עולות על 500 ₪ אופייניות לצורך הקיום היום-יומי של בני השכבות החלשות). וכן יפגעו בעלי עסקים קטנים (מכולות וכדומה) בשכונות מצוקה שלא יוכלו לגבות חובות שיקים בסכומים אלו – ושוב יאלצו לסרב באופן גורף לקבל שיקים בסכומים שאינם עולים על 500 ₪.

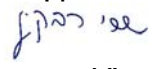
5. סיכומו של דבר – אנו נתמוך ונסייע בחקיקת כל הנושאים שציינו בחלק א' לעיל אך נתנגד לחקיקת הנושאים שבחלק ב' לעיל, ככל שיובאו במתכונת שפורטה בתזכיר הצעת החוק. בהתאם לכך, נופיע ונשתתף בהליך החקיקה במסגרת דיוני הכנסת.
6. אנו מצרפים כנספח תיאור מפורט יותר של בעיות הקשורות למערכת ההוצאה לפועל וכן נושאים נוספים הדרושים התייחסות ופתרון בחקיקה.
7. אנו שבים ומברכים אותך על יוזמתך החברתית החשובה. נשמח לסייע להעברתה ככל שעזרתנו תידרש.
8. נשמח ונודה להתייחסותך המהירה לדברים.

בברכת חג שמח,

גלעד ברנע, עו"ד
מנהל המחלקה המשפטית
עמותת "ידיד"

יובל אלבשן, עו"ד
מנהל המרכז הקליני לזכויות אדם
האוניברסיטה העברית, ירושלים

רן מלמד

סמנכ"ל
עמותת "ידיד"

שרי רבקיין

מנכ"ל
עמותת "ידיד"

העתק:
ח"כ מנחם בן ששון – יו"ר ועדת החוקה של הכנסת
חברי ועדת חוק חוקה ומשפט, הכנסת
חברי ועד העבודה הרווחה והבריאות, הכנסת
עורכות הדין, המחלקה המשפטית, עמותת "ידיד"

נספח – שינויים נדרשים במערכת ההוצאה לפועל

עיקר הבעיות כפי שאנו מגלים אותן היום במסגרת הסיוע והייעוץ שאנו מעניקים לעשרות אלפי האזרחים והתושבים המוחלשים הנרדפים על ידי נושים שרובם פועלים באמצעות עורכי דין, שהפכו את משרדיהם למשרדי גביית חובות של רשויות וחברות צרכניות שונות, נוגעות לשימוש הלקוי שעושים, לא פעם, אותם נושים ומייצגיהם, עורכי הדין, בבואם לגבות את המגיע להם, לדעתם, תוך שהם מנצלים את מערכת ההוצאה לפועל, מגדילים את חובם של החייבים, בצורה לא סבירה, מונעים מהם, תוך שימוש וניצול המערכת המשפטית, את יכולת הערעור ופוגעים בזכויות היסוד שלהם על ידי הליך מאסר החייבים והכל תוך פגיעה קשה בכבודם כבני אדם.

אף בקרב התומכים במאסר החייבים כאמצעי יעיל לאכיפת חיובים, אין חולק כי מאסר החייבים פוגע פגיעה קשה בזכותו של החייב לחירות ולכבוד. מדינת ישראל היא המדינה המערבית היחידה בה קיים עדיין מאסר חייבים כסעד לאכיפת חיובים במערכת ההוצאה לפועל. ברובן של מדינות אירופה בוטל מאסר החייבים לפני למעלה ממאה שנים.

לפני מספר שנים קבע בית המשפט העליון בפסק הדין המנחה שניתן בעניין פר"ח, כי מאסר החייב ככלי לאכיפת חיוביו, מנוגד לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, וכן לעקרונותיה של הדת היהודית. עם זאת, כיום, לאחר חקיקת תיקונים 15 ו-19 לחוק ההוצאה לפועל, חזר מאסר החייבים בדלת האחורית, והפך לכלי מרכזי בידי הנושים בהליכי ההוצאה לפועל בישראל.

כך, בוטלה הדרישה למצות את ההליכים נגד רכושו של אדם בטרם יוצא נגדו צו מאסר. בנוסף, בוטלה הדרישה לשקול את התועלת שבנקיטת הליכים נגד נכסי החייב. תיקוני חקיקה אלה בוצעו בניגוד לרוח פסיקתו של בית המשפט העליון בבג"צ פר"ח.

אנו סבורים כי למערכת ההוצאה לפועל מוקנות סמכויות רחבות ומרחיקות לכת לטיפול בחייבים מכוח חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז – 1967 ותקנות ההוצאה לפועל, תש"ם – 1979 (להלן – "החוק" ו"התקנות" בהתאמה). לחלק מסמכויות אלו קיימות נפקויות בעלות משקל רב על זכויותיהם של החייבים. יחד עם זאת, המערך והמבנה הקיים של ההוצאה לפועל, איננו נותן את המשקל הראוי לזכויות החייבים, ובמיוחד אותם החייבים השייכים לאוכלוסיות החלשות במדינת ישראל.

בשנת 2001 הגישה עמותת "ידיד", בשיתוף עם הקליניקה המשפטית באוניברסיטת תל אביב, הצעת תיקון לחוק ההוצאה לפועל וזאת במסגרת ועדת לוין בראשות המשנה לנשיא בית המשפט העליון, השופט בדימ', שלמה לוין.

להלן רצ"ב עקרי ההצעה שהוגשה אז, ואשר הינה אקטואלית גם היום.

אנחנו מקווים כי תמצא את המקום לשלב את הסעיפים השונים במסגרת התזכיר שיובא לאישור הכנסת כהצעת חוק מתוך דאגה אמיתית ושמירה על זכויותיהם של אלו הנרמסים תחת עולה הכבד של מערכת ההוצאה לפועל.

מבנה מערכת ההוצאה לפועל בישראל - המלצות

המסמך המצ"ב מצביע על הבעיות המבניות הקיימות במערכת ההוצאה לפועל, אשר יש בהן, לעניות לדעתנו, כדי להביא לפגיעה בזכויותיהם של האוכלוסיות החלשות והנזקקות. מסמך זה כולל את המלצותינו לשינויים במערכת ההוצאה לפועל, באופן שהפגיעה האינהרנטית באוכלוסיות החלשות והנזקקות תצומצם ככל הניתן.

מסמך זה הוכן במשותף על ידי התכנית למשפט ורווחה שבפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל-אביב ועמותת "ידיד" – מרכזי זכויות בקהילה.

1. חוק ההוצאה לפועל, התשכ"ז – 1967 ותקנות ההוצאה לפועל, תש"ם – 1979 (להלן – "חוק ההוצאה לפועל" ו"תקנות ההוצאה לפועל" בהתאמה) מקנים לפועלים במסגרת מערכת ההוצאה לפועל סמכויות רחבות ומרחיקות לכת, אשר לחלקן נפקויות בעלות משקל רב ביחס לזכויותיהם של החייבים.

2. על אף שיש לפעולות הננקטות במסגרת הליכי הוצאה לפועל השלכות מרחיקות לכת ביחס לחייבים, לא ניתן משקל ראוי לזכויותיהם של חייבים נזקקים במסגרת המערך והמבנה הקיים של ההוצאה לפועל.

3. במסמך זה נבקש לעמוד בקצרה על הבעיות המבניות הקיימות להערכתנו במבנה מערכת ההוצאה לפועל, אשר יש בהן כדי להביא לפגיעה בזכויותיה של האוכלוסייה המוחלשת במדינת ישראל.

האחדה בין הליך ההוצאה לפועל והליך פשיטת הרגל

4. בין הליכי ההוצאה לפועל לבין הליכי פשיטת הרגל קיימת הפרדה מלאה, אשר מקורה בנסיבות היסטוריות. כידוע, הליכי ההוצאה לפועל מוסדרים בחוק ובתקנות ההוצאה לפועל, ואילו הליכי פשיטת הרגל מוסדרים בפקודת פשיטת הרגל [נוסח חדש], תש"ם – 1980 (להלן – "פקודת פשיטת הרגל").

5. ההפרדה שבין הליכי ההוצאה לפועל להליכי פשיטת הרגל גרמה, הלכה למעשה, ליצירת שתי מערכות אכיפת חיובים – האחת לעשירים והשניה לעניים, כמובהר להלן:

א. הליך פשיטת הרגל הינו הליך מורכב מן הבחינה המשפטית, הנפתח בדרך כלל ביוזמת החייב. נוכח מורכבות ההליך, נדרש החייב לייצג משפטי על מנת לעמוד בדרישות הליך פשיטת הרגל. הליך פשיטת הרגל הינו הליך יקר אף נוכח האגרה לפתיחת ההליך העומדת (נכון להיום) על למעלה מ-2,000 ש"ח. כיום, אף חייבים המיוצגים על ידי הלשכות לסיוע משפטי של משרד המשפטים מחויבים לשלם מחצית האגרה. משמעות הדבר, כי חייב נזקק אינו יכול מעשית "לצלוח" את פקודת פשיטת הרגל. הליך פשיטת הרגל נותר כהליך אקסקלוסיבי בידי בעלי אמצעים. הדבר נלמד, בין היתר ממיעוטם של הליכי פשיטת הרגל הנפתחים מידי שנה. כך למשל, על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, נפתחו בשנת 1997 1,170 תיקי פשיטת רגל לעומת 340,000 תיקי הוצאה לפועל.

ב. מנגד, הליך ההוצאה לפועל נפתח על ידי הזוכה, ורוב רובם של ההליכים שבמסגרתו נערכים ביוזמת הזוכה ובשליטתו, כאשר לחייב כמעט ואין כל שליטה על ההליך ועל תוצאותיו. מרבית החייבים בהליכי ההוצאה לפועל אינם מיוצגים ואינם מכירים את מערכת ההוצאה לפועל ואת ההליכים שניתן לנקוט במסגרתה, מכאן שהם אינם מודעים לזכויותיהם וחובותיהם. יתרה מכך, נוכח המועדים הקצרים הנקובים בחוק ובתקנות ההוצאה לפועל, לצורך ביצוע ומיצוי הליכי הוצאה לפועל, חייבים נזקקים אינם מספיקים לפנות לקבלת ייצוג משפטי מלשכות הסיוע המשפטי של משרד המשפטים. העדר הייצוג פוגע לעתים קרובות ביכולתם של החייבים לעמוד על זכויותיהם במסגרת הליכי ההוצאה לפועל. כך, חייבים רבים מאחרים בהגשת התנגדויות וצוברים בשל כך ריבית גבוהה.

6. קיומם של שני הליכים שונים ושתי מערכות נפרדות לטיפול בחייבים – האחת, המשרתת את האוכלוסייה העשירה, אשר יכולה לאפשר לעצמה ייצוג, ובה עשוי החייב להשיג הסדר תשלומים והפטר, ואילו השניה, המשרתת, לעיתים קרובות, את האוכלוסייה העניה, אשר איננה מאפשרת לחייב להמשיך בחייו מבלי שיסיים לשלם את חובו – יש בה משום הפלייה מובנית על בסיס סוציו-אקונומי.

7. לקיומם של שני מסלולים נפרדים לאכיפת חיובים הנקבעים על-פי יכולתו הכלכלית של החייב, אין כל הצדקה. אנו סבורים כי הדרך הטבעית לביטולה של ההפליה הקיימת היא באמצעות האחדת הליך ההוצאה לפועל והליך פשיטת הרגל. במסגרת המסלול המאוחד יש לאפשר הפטר לכל חייב. בנוסף, יש להעביר לידי שופטים את מכלול הסמכויות השיפוטיות המצויות, נכון להיום, בידי רשמים שהינם ראשי ההוצאה לפועל (כפי שיובהר להלן בהרחבה).

חלוקה לפי יכולתו הכלכלית של החייב - הקמת מסלול "הוצאה לפועל מהירה"

8. מערכת ההוצאה לפועל מטפלת, נכון להיום, בכלל החייבים, אשר כנגדם נפתחו תיקים וכן בכלל הזוכים, אשר פתחו את תיקי ההוצאה לפועל. המערכת איננה מבחינה בין חוב גדול לחוב קטן, או בין חייב בעל חוב יחיד (חייב שחובו מקרי או חד פעמי) לבין חייב בעל חובות מרובים (חייב "כרוני"). המערכת אף איננה מבחינה בין סוגי חייבים או בין סוגי זוכים (כגון פרט מול תאגיד).

9. בנוסף, יש לזכור, כי במקרים רבים, הזוכים הינם תאגידי המיוצגים על ידי עורכי דין, ואילו החייבים הינם פרטים, אשר אינם מיוצגים כלל. משמעות הדבר, כי התאגיד המיוצג, עושה שימוש בכלל האמצעים העומדים לרשותו, ואילו לחייב, אשר איננו מיוצג, אין למעשה כל אמצעי הגנה.

10. העדר קיומה של הבחנה כלשהי במסגרת הליכי ההוצאה לפועל, גורמת לכך, שאותם האמצעים הננקטים נגד חייבים "גדולים" ו"כרוניים" ננקטים גם נגד חייבים "קטנים" ו"חד פעמיים". מכאן, שלעיתים קרובות אמצעים אלו הינם חסרי פרפורציה לגובה החוב. כך, כנגד מזקקים החייבים סכום פעוט יחסית ננקטים לעיתים אמצעים דרקוניים.
11. הקמת מסלולים במסגרת ההוצאה לפועל עשויה לפתור (ולו באופן חלקי) את הבעיה. לדעתנו, מן הראוי להפעיל מסלול מקוצר ומהיר (מעין "הוצאה לפועל לתביעות קטנות") אשר יסייע לחייבים פרטיים, שיכולת הפרעון שלהם נמוכה, לפרוע את חובם במהירות, בלא שיינקטו נגדם אמצעים דרקוניים, כגון עיקולים, מאסרים, וכיוצא בזה. בנוסף, יאפשר מסלול זה הליך פשוט בו יוכל החייב להוכיח את יכולת הפירעון שלו, ובסופו יזכה להפטר. ראוי להדגיש כי אף אם יאוחד הליך ההוצאה לפועל והליך פשיטת הרגל, מומלץ לדעתנו להפעיל מסלול מעין זה.
12. מסלול זה ייוחד לחייבים זוכים, אשר לא ייעזרו בשירותיהם של עורכי דין, כפי שהדבר נהוג כיום בבתי המשפט לתביעות קטנות, ובכך אף יביא לחסכון בשכר טרחת עורכי הדין והוצאות נוספות.
- חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ומערכת ההוצאה לפועל**
13. מערכת ההוצאה לפועל לא התאימה עצמה לשינוי הנורמטיבי שחל עקב חקיקת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, התשנ"ב – 1992 (להלן – "חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו"). חוק ההוצאה לפועל מאפשר פגיעות חמורות ושאין מידתיות בזכויותיהם של חייבים. אף בהקשר זה, עיקר הפגיעה בחייבים מיעוטי היכולת, אשר אינם מיוצגים, כמובהר להלן:
- א. בראש ובראשונה, באשר לסמכות להוצאת צו מאסר לחייב בשל בזיון ההוצאה לפועל (סעיף 70 לחוק ההוצאה לפועל). כידוע, וכפי שנפסק בבג"צ 5304/92 עמותת פר"ח נ' שר המשפטים, פ"ד מז(4) 715, מדובר במוסד שבטל לפני למעלה ממאה שנים ברוב מדינות העולם המערביות. במוסד זה יש פגיעה חמורה בכבוד האדם וחירותו.
- ב. פגיעה נוספת בכבוד האדם ניתן למצוא בהסדר הנוהג אצל הבנקים המחתימים לווים על חוזה משכנתא המבטלים את זכותם של הלווים לדיור או לסידור חלופי. זאת, תוך ניצול העובדה שניתן להתנות על ההסדרים החוקיים הנוגעים לנושאים אלה המצויים בחוק הגנת הדייר [נוסח משולב], תשל"ב – 1972 (סעיף 33) ובחוק ההוצאה לפועל (סעיף 38). פינוי בעלי חוב משכנתא מדירתם בלא מציאת דיור חלופי, נעשה בניגוד לרוח פסיקת בית המשפט העליון בע"א 7700/95 נגולה נ' חזן, פ"ד נ(1) 338, בו נדונו השיקולים שעל ראש ההוצאה לפועל להפעיל לפני שירות לפנות אדם מדירתו. ואכן, כבר נפסק, כי פינוי אדם מדירת מגוריו בלא שתהא לו חלופת דיור מהווה פגיעה חריפה בזכותו של אדם לכבוד (רע"א 4905/98 גמזו נ' ישעיהו).
14. גם הגבלת האפשרות למאסר חייבים כמוצע בתזכיר הצעת החוק איננה מבטלת את מאסר החייבים כאמצעי אכיפה – וכאמור עמדתנו היא כי במדינת חוק שזכויות היסוד של הפרט בה זוכות להגנה חוקתית – אין מקום למאסרם של חייבים.
15. מערכת ההוצאה לפועל גורמת, אם כן, לפגיעות יומיומיות בזכויותיהם של חייבים מיעוטי יכולת. במצב עניינים זה יש להתאים את המערכת לערכי היסוד של השיטה המשפטית, כפי שהם מוצאים את ביטויים בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.